

# มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

## บทที่ 5

### สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาการรับรู้การบริหารจัดการสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 และเขต 2 เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการรับรู้การบริหารจัดการสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ของผู้บริหารสถานศึกษา และเพื่อเปรียบเทียบการรับรู้การบริหารจัดการสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีสถานภาพต่างกัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 และเขต 2 โดยผู้ทำการวิจัยได้ตั้งสมมติฐานการวิจัย คือ ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 และเขต 2 ที่มีสถานภาพต่างกัน มีการรับรู้การบริหารจัดการสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงแตกต่างกัน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเป็นผู้บริหารสถานศึกษาจำนวน 207 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามระดับการรับรู้การบริหารจัดการสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยมีลักษณะคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า มี 5 ระดับ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรม SPSS สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ t-test

#### สรุปผลการวิจัย

ข้อค้นพบจากการวิจัยเรื่องการรับรู้การบริหารจัดการสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 และเขต 2 ในครั้งนี้สามารถสรุปผลได้ดังนี้

1. การรับรู้การบริหารจัดการสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 และเขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าทุกด้านมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก และเมื่อเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านความมีเหตุผล และด้านความพอประมาณ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับด้านการมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว

1.1 การรับรู้การบริหารจัดการสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 และเขต 2 ด้านความพอประมาณ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านย่อยพบว่าทุกด้านมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก และ

เมื่อเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการจัดองค์การ ด้านการอำนวยความสะดวกหรือการชี้นำ ด้านการวางแผน และด้านการควบคุม

1.2 การรับรู้การบริหารจัดการสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 และเขต 2 ด้านความมีเหตุผล เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านย่อย พบว่า ทุกด้านมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก และเมื่อเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการจัดองค์การ ด้านการอำนวยความสะดวกหรือการชี้นำ ด้านการวางแผน และด้านการควบคุม

1.3 การรับรู้การบริหารจัดการสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 และเขต 2 ด้านการมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านย่อยพบว่าทุกด้านมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก และเมื่อเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการจัดองค์การ ด้านการอำนวยความสะดวกหรือการชี้นำ ด้านการวางแผน และด้านการควบคุม

2. ผลการเปรียบเทียบการรับรู้การบริหารจัดการสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 และเขต 2 ที่มีสถานภาพต่างกัน คือ สถานศึกษาทั่วไป และสถานศึกษาแกนนำ พบว่าโดยรวม และรายด้านทุกด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้

## อภิปรายผล

จากผลการวิจัยเรื่องการบริหารจัดการสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 และเขต 2 มีประเด็นที่ค้นพบและควรนำมาอภิปราย ดังนี้

1. การรับรู้การบริหารจัดการสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 และเขต 2 เมื่อพิจารณาโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุดทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านความพอประมาณ ด้านความมีเหตุผล และด้านการมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ซึ่งสอดคล้องกับการที่พระราชดำรัสเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระราชทานให้ประชาชนคนไทยในวาระต่าง ๆ กันนั้น ได้ถูกนำมาเผยแพร่อย่างเป็นระบบและจริงจัง โดยสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติโดยมีการนำมาปรับเป็นแนวคิดในการพัฒนาประเทศไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ นับตั้งแต่ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540 – 2544) ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545 – 2549) และฉบับ

ที่ 10 (พ.ศ. 2550 – 2554) โดยอัญเชิญปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นแนวทางปฏิบัติ ควบคู่ไปกับการพัฒนาแบบบูรณาการ เป็นองค์รวมที่มีคนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา เพื่อใช้เป็นแนวทางในการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศให้เกิดความสมดุล เป็นธรรมและยั่งยืน มุ่งสู่สังคมอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน (คณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2550 ก)

อีกทั้งกระทรวงศึกษาธิการก็มีนโยบายสำคัญในการเร่งรัดปฏิรูปการศึกษาโดยยึดมั่นในหลักคุณธรรมนำความรู้ ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นแนวทางในการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาทุกระดับ เชื่อมโยงความร่วมมือระหว่างสถาบันการศึกษา สถาบันครอบครัว ชุมชน สถาบันทางศาสนา ให้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ทักษะ เจตคติสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างสมดุลและยั่งยืน

(กระทรวงศึกษาธิการ. 2550 ข : ก) พร้อมนี้ได้กำหนดแผนดำเนินการหลักเพื่อการขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติของสถานศึกษาไว้ 4 ประการ (สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. 2550 ข : 3) คือ 1) การสร้างความรู้ความเข้าใจ โดยการพัฒนามาตรฐานการเรียนรู้ และสื่อการเรียนรู้ตลอดจนกิจกรรมส่งเสริมรูปแบบต่าง ๆ การพัฒนาบุคลากรเครือข่าย การประชาสัมพันธ์สร้างความรู้ความเข้าใจ 2) การนำสู่การปฏิบัติ โดยนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การเรียนการสอน และการบริหารจัดการในสถานศึกษา 3) การประสานความร่วมมือและเชื่อมโยงเครือข่าย โดยการจัดทำฐานข้อมูลกลางเศรษฐกิจพอเพียง 4) การติดตามประเมินผล โดยการพัฒนาดัชนีตัวชี้วัดความพอเพียงของสถานศึกษา การติดตามผลงานในพื้นที่ การรายงานความก้าวหน้าการดำเนินงาน การประเมินผลนักเรียน นักศึกษา และประชาชนที่รับบริการตลอดจนการเชื่อมโยงผลงานของครู/ผู้บริหารที่ประสบความสำเร็จกับการประเมินวิทยฐานะ

สอดคล้องกับผลการวิจัยของ เสาวลักษณ์ มาพร (2551 : บทคัดย่อ) ที่ได้วิจัยความพร้อมในการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปจัดการศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 1 พบว่า สถานศึกษามีความพร้อมในการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปจัดการศึกษาในสถานศึกษาโดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับผลการวิจัยของ สมดี สมพวงภักดี (2550 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยสภาพการดำเนินงานตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามการรับรู้ของผู้บริหารและครูผู้สอน ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศรีนครินทร์ พบว่า สภาพการดำเนินงานตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามการรับรู้ของผู้บริหารและครูผู้สอนโดยรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับผลการวิจัยของ วรวัฒน์ เกตุเพชร (2550 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษารับรู้การใช้ชีวิตตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง : กรณีศึกษาประชาชนในเขตตำบลแซร์อ้อ อำเภอวัฒนานคร จังหวัดสระแก้ว พบว่า ประชาชนมีความเข้าใจปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอยู่ในระดับมาก

สอดคล้องกับผลการวิจัยของ เพียงฤทัย ทิศนุ่น (2550 : 80) ที่ทำการวิจัยคุณภาพชีวิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง และคุณภาพชีวิตในการทำงานของข้าราชการกรมศุลกากร พบว่า ระดับการปฏิบัติที่มีต่อระดับคุณภาพชีวิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับผลการวิจัยของ สมศักดิ์ ลาดี (2543 : 71) ที่ทำการศึกษาดำเนินโครงการเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดอุดรธานี พบว่า ผู้บริหารสนับสนุนและให้ความสำคัญกับการเตรียมการโครงการเศรษฐกิจพอเพียงในระดับมาก สอดคล้องกับผลการวิจัยของ สันติ พรหมจันทร์ (2546 : 66) ที่ได้ทำการวิจัยสภาพและปัญหาการดำเนินงานโครงการเกษตรแบบเศรษฐกิจพอเพียง ตามแนวพระราชดำริทฤษฎีใหม่ในโรงเรียนแกนนำ สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดขอนแก่นและจังหวัดเลย พบว่า ข้าราชการครูโรงเรียนแกนนำในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดเลย มีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการดำเนินงานโครงการเกษตรแบบเศรษฐกิจพอเพียง ตามแนวพระราชดำริทฤษฎีใหม่ ด้านการบริหารจัดการอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับผลการวิจัยของ เปรม คำภีระแปง และคณะ (2543 : 44) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่องความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเศรษฐกิจแบบพอเพียงตามแนวทฤษฎีใหม่ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ของผู้นำท้องถิ่นในจังหวัดพิษณุโลก พบว่า ผู้นำท้องถิ่นทั้งผู้ที่มีระดับวุฒิการศึกษาต่าง ๆ และผู้นำท้องถิ่นที่ดำรงตำแหน่งต่าง ๆ ในพื้นที่จังหวัดพิษณุโลกที่เป็นกลุ่มตัวอย่างทุกกลุ่มมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเศรษฐกิจแบบพอเพียงตามแนวทฤษฎีใหม่ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ประภาพร สุปัญญา (2550 : 50) ที่ได้ทำการวิจัยการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติจริงของแกนนำหมู่บ้านที่เข้าร่วมโครงการหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง จังหวัดขอนแก่น พบว่า การนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติจริงของแกนนำหมู่บ้านที่เข้าร่วมโครงการหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงโดยภาพรวมในระดับครอบครัวและชุมชนมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก

นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ สงบ ประเสริฐพันธ์ (2545 : 261) ที่กล่าวว่า ผู้บริหารต้องรู้ว่า ตนเองคือใคร มีภาระหน้าที่เป็นอะไร อยู่ในสถานะใด มีคุณสมบัติมีความพร้อมมีความรับผิดชอบปัญหาความสามารถอย่างไร มีกำลังแค่ไหน มีจุดอ่อนจุดแข็งอย่างไร ซึ่งผู้บริหารโรงเรียนจะต้องรู้จักตนเอง เตือนตนเองอยู่เสมอ เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาปรับปรุงตนเองให้มีคุณสมบัติมีความสามารถยิ่งขึ้นไป การเป็นผู้บริหารโรงเรียนยังจะต้องพัฒนาตนเองให้เป็นตัวอย่างที่ดีและเจริญยิ่งขึ้น การรู้จักตนเองช่วยทำให้ไม่ทำงานผิดพลาด

จากข้อค้นพบดังกล่าวอาจเป็นเพราะว่า แนวทางในการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ มีการพัฒนาองค์ความรู้และเครื่องมือการเรียนรู้เพื่อช่วยให้เกิดการพัฒนาแนวคิดได้อย่างชัดเจน อันจะนำไปสู่การสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ

เศรษฐกิจพอเพียงในการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การบริหารจัดการสถานศึกษาด้านต่าง ๆ อีกทั้งสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษาจะต้องดำเนินการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงดังกล่าว โดยการจัดให้มีการอบรมให้ความรู้แก่ผู้บริหารสถานศึกษาทุกสถานศึกษา มีการคัดเลือกสถานศึกษาต้นแบบ และมีการนิเทศ ติดตาม ประเมินผลอยู่เป็นระยะ ๆ ตั้งแต่ปี 2550 ประกอบกับมีการประชาสัมพันธ์ทางสื่อต่าง ๆ ทั้งทางโทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ เอกสาร และโฆษณาอย่างแพร่หลาย และผู้บริหารสถานศึกษาส่วนใหญ่มีการพัฒนาตนเองอยู่เสมอ ด้วยเหตุนี้จึงอาจจะเป็นเหตุให้ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 และเขต 2 มีการรับรู้การบริหารจัดการสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอยู่ในระดับมาก

2. ผลการเปรียบเทียบการรับรู้การบริหารจัดการสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 และเขต 2 ระหว่างสถานศึกษาทั่วไป กับสถานศึกษาแกนนำโดยรวม และรายด้านทุกด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยผู้บริหารสถานศึกษาของสถานศึกษาแกนนำมีการรับรู้มากกว่าสถานศึกษาทั่วไป สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ธนวัฒน์ เกตุงาม (2545 : บทคัดย่อ) ที่ได้ทำการศึกษาเรื่อง การเปรียบเทียบสุขภาพองค์การของโรงเรียนแกนนำกับโรงเรียนทั่วไป สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดฉะเชิง พบว่า สุขภาพองค์การของโรงเรียนแกนนำ และโรงเรียนทั่วไป แตกต่างกัน โดยโรงเรียนแกนนำมีสุขภาพสมบูรณ์มากกว่าโรงเรียนทั่วไป รวมทั้งผลงานวิจัยของนรินทร์ เชาว์ประสิทธิ์ (2545 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาเปรียบเทียบพฤติกรรมการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาแกนนำปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้กับโรงเรียนประถมศึกษาปกติในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผลการวิจัยพบว่า พฤติกรรมการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาแกนนำปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้กับผู้บริหารสถานศึกษาประถมศึกษาปกติ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า พฤติกรรมการบริหารด้านภาวะผู้นำ มีความแตกต่างกัน และผลงานวิจัยของ สมาน ศรีประสิทธิ์ (2548 : บทคัดย่อ) ที่ทำการศึกษาเรื่อง การศึกษาการบริหารโรงเรียนแกนนำและโรงเรียนเครือข่ายปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 และเขต 2 พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาแกนนำปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้กับโรงเรียนเครือข่ายปฏิรูปการเรียนรู้มีการบริหารจัดการแตกต่างกัน

จากข้อค้นพบดังกล่าวอาจเป็นเพราะว่าผู้บริหารสถานศึกษาแกนนำได้รับการส่งเสริมสนับสนุนจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาโดยการได้รับการติดตามประเมินผล และให้การสนับสนุนช่วยเหลือในเรื่องการจัดสรรงบประมาณ เอกสาร หรือการให้คำปรึกษาจากสำนักงาน

เขตพื้นที่การศึกษา ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงลงสาระต่าง ๆ เป็นแบบอย่างการเรียนการสอนและบริหารจัดการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง หรือได้รับการอบรม สัมมนา มากกว่าสถานศึกษาทั่วไป จึงอาจเป็นสาเหตุให้ผู้บริหารสถานศึกษาแก่นำมีการรับรู้มากกว่าสถานศึกษาทั่วไป

## ข้อเสนอแนะ

### ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1. จากผลการวิจัยผู้บริหารสถานศึกษามีการรับรู้ในด้านความพอประมาณ และด้านกรามีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัวในระดับน้อยกว่าด้านความมีเหตุผล ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาควรทำความเข้าใจกับทั้ง 2 ด้านดังกล่าวให้มากขึ้น และควรที่จะนำผลการศึกษาไปใช้และปรับปรุงพัฒนากระบวนการบริหารจัดการสถานศึกษาของตน เพื่อให้สามารถบริหารจัดการสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผล

2. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาควรส่งเสริมให้มีการอบรมสัมมนา หรือหาช่องทางรูปแบบในการส่งเสริม สนับสนุน ให้ผู้บริหารสถานศึกษารับรู้เกี่ยวกับการใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในด้านความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัวให้มากขึ้นกว่าเดิมอีก ถึงแม้ว่าค่าเฉลี่ยจะอยู่ในเกณฑ์รับรู้มาก แต่ก็ยังต้องมีการพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น และควรเพิ่มน้ำหนักความสำคัญเรื่องความพอประมาณ กับการมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัวให้มากกว่าด้านอื่น และสิ่งที่ควรสนับสนุน ส่งเสริมให้มีการรับรู้ เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติในการบริหารจัดการสถานศึกษามากที่สุด คือ การควบคุม ซึ่งพบว่า มีค่าเฉลี่ยน้อยกว่ากระบวนการอื่น ๆ รองลงมา คือ การวางแผน การอำนวยความสะดวกหรือชี้แนะ และการจัดองค์การ ตามลำดับ

3. กระทรวงศึกษาธิการควรพัฒนาผู้ให้การนิเทศ แนะนำช่วยเหลือผู้บริหารสถานศึกษาในการบริหารจัดการศึกษา ขยายผลไปยังครู และผู้เรียนในนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติในชีวิตประจำวัน

### ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยต่อไป

1. ควรศึกษาแนวทางการดำเนินการบริหารจัดการสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในเชิงคุณภาพ

2. ควรศึกษาการรับรู้การบริหารจัดการสถานศึกษาในส่วนเงื่อนไขทั้ง 2 เงื่อนไขตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 และ 2

3. ควรศึกษาสภาพและการดำเนินการในการบริหารจัดการสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 และเขต 2
4. ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 และเขต 2